

PRÁVO NA REŠPEKTOVANIE RODINNÉHO ŽIVOTA ÚNOSCU

KATARÍNA BURDOVÁ

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Slovenská republika

Abstract in original language

Príspevok analyzuje existujúcu judikatúru ESĽP týkajúcu sa práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života osoby, ktorej konanie naplnilo znaky neoprávneného premiestnenia alebo zadržania dieťaťa v zmysle Haagskeho dohovoru o únosoch detí.

Key words in original language

Právo na rešpektovanie rodinného života, medzinárodný rodičovský únos, ESĽP. .

Abstract

Contribution analyses judicature of ECHR concerning right to respect for private and family life of person, which committed child abduction in the meaning of Hague convention on the civil aspects of international child abduction

Key words

Right to respect for private and family life, international child abduction, ECHR,

1. ÚVOD

Medzinárodné rodičovské únosy detí¹ sú v medzinárodnom spoločenstve negatívne vnímaným javom, so škodlivými dôsledkami najmä vo vzťahu k dieťaťu. Dôkazom negatívneho postoja spoločnosti je aj uloženie povinnosti zmluvným štátom dohovoru o právach dieťaťa² prijať opatrenia na zabránenie nezákonného premiestňovania detí do zahraničia a ich nevrátenie späť a za tým účelom sa usilovať o prijatie dvojstranných a mnohostranných dohôd alebo prístup k existujúcim dohodám.³

---

¹ Pod týmto pojmom rozumiem neoprávnené premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa v zmysle článku 3 haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí a článku 2 ods. 11 Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000.

² Dohovor o právach dieťaťa. (New York 20. novembra 1989, dohovor 104/1991 Zb.).

³ Článok 11 dohovoru o právach dieťaťa.

Medzi najúspešnejšie medzinárodnoprávne nástroje zamerané na predchádzanie a riešenie medzinárodných rodičovských únosov detí nepochybne patrí haagsky dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí⁴ (ďalej len „haagsky dohovor o únosoch“), ktorý ukladá zmluvnému štátu⁵ povinnosť nariadiť okamžitý návrat dieťaťa, ktoré bolo na jeho územie neoprávnene premiestnené alebo je neoprávnene zadržované, ak od začatia konania pred príslušnými orgánmi tohto štátu neuplynula lehota jedného roka,⁶ a zároveň povinnosť zdržať sa rozhodovania vo veci opatrovníckych práv, kým sa nerozhodne, že sa návrat neuskutoční.⁷ Uvedené povinnosti majú zabezpečiť obnovenie status quo ante a pozbaviť únoscu výhod, ktoré chcel svojim protiprávnym konaním dosiahnuť.⁸

Členské štáty Európskej únie s výnimkou Dánska založili svoju spoluprácu v oblasti medzinárodných rodičovských únosov detí na ustanoveniach haagskeho dohovoru o únosoch, ktoré ešte precizovali v nariadení Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „nariadenie Brusel IIa“).

Uvedenými medzinárodnými nástrojmi, ktoré sú prameňmi medzinárodného práva súkromného je Slovenská republika viazaná, zároveň je viazaná aj celým radom medzinárodných zmlúv z oblasti ochrany ľudských práv a základných slobôd.

V predmetnom príspevku sa zameriam na jeden tzv. ľudskoprávny dohovor, konkrétne európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd⁹ (ďalej len „dohovor o ľudských právach“) a pokúsim sa analyzovať jeho vplyv a najmä vplyv judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) na aplikáciu haagskeho dohovoru o únosoch a nariadenia Brusel IIa v prípadoch medzinárodných rodičovských únosov detí.

Základnou východiskovou tézou príspevku je téza, že výklad ustanovení dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd ESLP môže v niektorých prípadoch viesť k zníženiu účinnosti haagskeho

---

⁴ Dohovor o o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (Haag, 25. októbra 1980, oznámenie č. 119/2011 Z. z.).

⁵ Haagsky dohovor o únosoch má v súčasnosti viac ako 87 zmluvných strán.

⁶ Článok 12 ods. 1 haagskeho dohovoru o únosoch.

⁷ Článok 16 haagskeho dohovoru o únosoch.

⁸ Nezriedka je totiž hlavným dôvodom únosov forum shopping.

⁹ Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Rím, 04. novembra 1950, dohovor 209/1992 Zb.)

dohovoru o únosoch a nariadenia Brusel IIa, resp. k prijímaniu takých rozhodnutí na národnej úrovni, ktoré sú v rozpore s „duchom“ týchto prameňov medzinárodného práva súkromného.

Najmarkantnejšie sa uvedené môže prejaviť pri strete článku 8 dohovoru o ľudských právach, ktorý ukladá zmluvným štátom povinnosť rešpektovať rodinný život jednotlivca a článku 12 haagskeho dohovoru o únosoch, ktorý ukladá povinnosť nariadiť návrat neoprávnene premiestneného alebo zadržávaného dieťaťa.

2. MÁ ÚNOSCA PRÁVO NA REŠPEKTOVANIE RODINNÉHO ŽIVOTA V ZMYSLE ČLÁNKU 8 EURÓPSKEHO DOHOVORU?

V zmysle článku 8 dohovoru o ľudských právach

„1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.“

ESLP v judikatúre opakovane konštatoval, že základnou zložkou rodinného života je „vzájomná radosť rodiča a dieťaťa zo spoločnosti toho druhého,“¹⁰ pričom ani z textu dohovoru a ani z judikatúry ESLP nevyplýva, že rodič, ktorý premiestnil alebo zadržáva svoje dieťa neoprávnene, stráca právo na to, aby jeho rodinný život a právo na spolužitie s dieťaťom boli rešpektované. Toto právo však nie je absolútne a samotné znenie článku 8 ods. 2 dohovoru o ľudských právach slovným spojením „s výnimkou prípadov“ pripúšťa možnosť zásahov do práva na rešpektovanie rodinného života rodiča - únoscu¹¹.

V prípadoch medzinárodných rodičovských únosov detí má zásah do práva na rešpektovanie rodinného života únoscu najčastejšie¹² podobu rozhodnutia o nariadení návratu dieťaťa; opatrení, ktorými sa

---

¹⁰ K tomu pozri napr. Rozhodnutie komory ESLP o prípustnosti z 15 mája 2003 v prípade *Susanne Paradis a iný v. Nemecko*, sťažnosť č. 4783/03 a tam citovnú judikatúru.

¹¹ Pod pojmom únosca mám na mysli rodiča, ktorý neoprávnene premiestnil alebo zadržáva dieťa v zmysle článku 3 haagskeho dohovoru o únosoch detí resp. článku 2 ods. 11 Nariadenia Brusel IIa.

¹² Samozrejme nie je možné vylúčiť ani iné zásahy do práva na rešpektovanie rodinného života únoscu, napr. odňatie dieťaťa únoscuvi pred vydaním rozhodnutia o návrat a pod.

zabezpečí nútený výkon takéhoto rozhodnutia; príp. následného rozsudku požadujúceho návrat dieťaťa vydaného súdom, ktorý má právomoc podľa nariadenia Brusel IIa. V ďalšom texte, vzhľadom k obmedzenému rozsahu príspevku bude venovaná pozornosť primárne rozhodnutiu, ktorým je nariadený návrat dieťaťa v zmysle haagskeho dohovoru o únosoch, resp. nariadenia Brusel IIa a jeho posudzovaniu ako zásahu do práva na rodinný život rodiča – únoscu zo strany ESĽP.

3. ROZHODNUTIE O NARIADENÍ NÁVRATU AKO ZÁSAH DO PRÁVA NA REŠPEKTOVANIE RODINNÉHO ŽIVOTA ÚNOSCU

Haagsky dohovor o únosoch v článku 12 ukladá zmluvným štátom povinnosť zabezpečiť okamžitý návrat dieťaťa, ktoré malo obvyklý pobyt na území zmluvného štátu bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, a ktoré bolo na územie tohto štátu neoprávnené premiestnené alebo je tu neoprávnené zadržované, pokiaľ v deň začatia konania pred orgánmi tohto štátu neuplynula lehota jedného roka odo dňa neoprávneného premiestnenia alebo zadržania. Výnimky¹³ z tejto povinnosti sú v haagskeho dohovore taxatívne stanovené a v záujme zachovania účinnosti tohto nástroja majú byť vykladané reštriktívne. Nariadenie Brusel IIa v prípadoch uplatnenia výnimky podľa článku 13 haagskeho dohovoru ukladá členským štátom ďalšie povinnosti, ktorých účelom je prechádzanie ich nadužívaniu.¹⁴

Realizácia uvedených povinností vyplývajúcich z haagskeho dohovoru o únosoch detí a nariadenia Brusel IIa podlieha kontrole ESĽP, ktorej podstatou je preskúmať rozhodnutie o nariadení návratu dieťaťa, ktoré bolo vydané národnými orgánmi v rámci ich voľnej úvahy (Margin of Appreciation), z pohľadu či ním nedošlo k porušeniu práv priznaných dohovorom o ľudských právach.¹⁵

V prípade práva na rešpektovanie rodinného života používa ESĽP na posúdenie oprávnenosti zásahu test legality, legitimacy zásahu

---

¹³ Výnimky sú stanovené v článku 13, článku 20 haagskeho dohovoru o únosoch detí. V zmysle článku 12 ods. 2 nemajú zmluvné štáty povinnosť zabezpečiť návrat dieťaťa, ak k začatiu konania došlo po uplynutí jedného roka od neoprávneného premiestnenia alebo zadržania a ak je preukázané, že sa dieťa zžilo s prostredím.

¹⁴ Napr. V zmysle článku 11 ods. 4 nariadenia Brusel IIa "súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa podľa článku 13 písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980, ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate."

¹⁵ K tomu pozri bližšie napr. Rozsudok veľkej komory ESĽP z 06. júla 2010 v prípade Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko, sťažnosť č. 41615/07, ods. 141.

a nevyhnutnosti zásahu v demokratickej spoločnosti.¹⁶ Zároveň skúma, či rozhodovací proces na základe ktorého bol uskutočnený zásah do práva osoby na rešpektovanie jej rodinného života zaručoval ochranu práva na spravodlivý súdny proces.¹⁷

Pri aplikácii testu legality na rozhodnutie o nariadení návratu dieťaťa skúma ESHP, či sa zásah uskutočnil „v súlade so zákonom“, teda či je v konkrétnom prípade preukázané, že došlo k neoprávnenému premiestneniu resp. zadržaniu dieťaťa v zmysle haagskeho dohovoru o únosoch resp. nariadenia Brusel IIa a či je štát, ktorého orgány takéto rozhodnutie prijali, viazaný haagskym dohovorom o únosoch.

Požiadavka legitimacy zásahu vyžaduje, aby zásah sledoval dosiahnutie niektorého z cieľov taxatívne stanovených v článku 8 ods. 2 dohovoru o ochrane ľudských práv. V prípadoch medzinárodných rodičovských únosov detí je zásah do práva rodiča - únoscu na rešpektovanie rodinného života zdôvodňovaný ochranou práv a slobôd iných, predovšetkým ochranou práv dieťaťa, ktorého záujmy sú v zmysle preambuly haagskeho dohovoru o únosoch prvoradé a ktoré sa zmluvné štáty haagskeho dohovoru o únosoch rozhodli chrániť pred škodlivými účinkami neoprávneného premiestnenia alebo zadržania nariadením návratu. Ďalším subjektom, ktorého právam je návratom dieťaťa poskytovaná ochrana, je rodič, od ktorého bolo dieťa únosom oddelené. Aj ten má totiž právo na rešpektovanie rodinného života, ktoré zahŕňa právo nebyť oddelený od dieťaťa proti svojej vôli.

Kľúčovým pri posudzovaní oprávnenosti rozhodnutia o návrat ako zásahu do práva na rešpektovanie rodinného života únoscu je posúdenie, či je takýto zásah nevyhnutný v demokratickej spoločnosti.

Pri tomto posúdení ESHP vychádza zo zásady, že v prípadoch medzinárodných rodičovských únosov detí nie je možné vykladať článok 8 ods. 2 dohovoru o ochrane ľudských práv izolovane, ale vo svetle haagskeho dohovoru o únosoch detí a dohovoru o ochranach práv dieťaťa¹⁸ pričom rozhodujúce je, či pri realizácii priestoru na voľnú úvahu (margin od appreciation), ktorá je priznaná národným orgánom, bola dosiahnutá spravodlivá rovnováha medzi protichodnými záujmami oboch rodičov, dieťaťa a verejným

---

¹⁶ K tomu pozri bližšie Rozsudky a rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva - článok 8 "Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života," Bratislava: Informačná kancelária Rady Európy, 2002, ISBN 1335-21556

¹⁷ K tomu pozri bližšie Rozhodutie komory ESHP o prispustnosti z 14. decembra 2005 v prípade Eskinazi a Chelouche v. Turecko, sťažnosť č. 14600/05.

¹⁸ K tomu pozri bližšie napr. Rozsudok komory ESHP zo dňa 10. decembra 2002 vo veci Iglesias Gil a A.U.I. v. Španielsko, sťažnosť č. 566673/00 a tam citovanú judiaktúru.

záujmom. Najlepšie záujmy dieťaťa smú, v závislosti od ich povahy a závažnosti, prevážiť záujmy rodičov.¹⁹

Pomerne dlhý čas ESLP považoval sťažnosti rodičov – únoscov týkajúce sa porušenia ich práva na rešpektovanie rodinného života rozhodnutím o nariadení návratu za neprijateľné s odôvodením, že pri opačnom prístupe by haagsky dohovor o únosoch, ako medzinárodný nástroj vo svetle ktorého má ESLP aplikovať článok 8 dohovoru o ľudských právach, stratil zmysel. ESLP zároveň podporoval striktný výklad výnimiek z možnosti odmietnuť návrat dieťaťa podľa haagskeho dohovoru o únosoch a zdôrazňoval, že cieľom je zabrániť rodičovi – únoscovi získať v dôsledku plynutia času prospech v podobe legalizácie situácie, ktorú jednostranne vytvoril.²⁰

Požiadavka vyvažovania záujmov dieťaťa a rodičov je v staršej judikatúre ESLP posudzovaná tým spôsobom, že najlepší záujem dieťaťa spočíva v jeho okamžitom vrátení do obvyklého prostredia a zdôrazňovaním, že haagsky dohovor o únosoch nezavádza mechanický návrat dieťaťa ale vďaka zakotveným výnimkám umožňuje posúdiť situáciu každého jednotlivého dieťaťa zvlášť. Pri zvažovaní záujmov rodiča – únoscu kládol ESLP dôraz na to, že rodič – únosca má právo voľného vstupu na územie štátu obvyklého pobytu dieťaťa a možnosť v primeranom čase začať konanie pred orgánmi tohto štátu, pričom napr. nepovažoval za problematické, keď matke – únoskyňi hrozilo v štáte, kam malo byť dieťa vrátené 30 – dňové väzenie za pohrdanie súdom.²¹

Pri skúmaní, či rozhodovací proces vedúci k prijatiu rozhodnutia o návrat dieťaťa bol spravodlivý, sa ESLP zameriaval najmä na preskúmanie, či obe strany mali možnosť vyjadriť sa v konaní a či rovnaká možnosť bola daná aj dieťaťu.

Odlíšny prístup je však možné badať v pomerne nedávnom rozhodnutí ESLP vo veci *Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko*²², ktoré je zaujímavé najmä z troch dôvodov. Prvým je fakt, že v tomto rozhodnutí ESLP konštatoval, že môže dôjsť k porušeniu práva na rešpektovanie rodinného života únoscu (matky) a dieťaťa v prípade, ak by bola matka nútená vyhovieť rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom jej bola uložená povinnosť zabezpečiť návrat dieťaťa do Izraela do konca septembra 2007. V tomto prípade ESLP poukázal na

---

¹⁹ Tamtiež.

²⁰ Rozsudok komory ESLP zo dňa 15. novembra 2007 v prípade *Maumousseau a Washington v. Francúzsko*, sťažnosť č. 39388/05, ods. 73.

²¹ K tomu pozri napr. Rozhodnutie komory ESLP o prípustnosti z 15 mája 2003 v prípade *Susanne Paradis a iný v. Nemecko*, sťažnosť č. 4783/03 a tam citovnú judiaktúru.

²² Rozsudok veľkej komory ESLP z 06. júla 2010 v prípade *Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko*, sťažnosť č. 41615/07.

to, že matka „je švajčiarskou štátnou príslušníčkou, má právo zostať vo Švajčiarsku a aj keby s návratom súhlasila, vyvstáva otázka, kto sa bude starať o dieťa v prípade trestného konania a odsúdenia, ktoré matke v Izraeli hrozilo. Otcovu schopnosť starať sa o dieťa v takom prípade ESLP vzhľadom k jeho finančným možnostiam a minulosti spochybnil.“²³

Zaujímavým je tiež konštatovanie ESLP, že vo svetle vývoja, ktorý nastal v prípade po tom, čo bol nariadený návrat dieťaťa, nie je presvedčený o tom, že návrat do Izraela by bol v najlepšom záujme dieťaťa.²⁴ Toto konštatovanie v sebe obsahuje dva momenty, ktorými je potrebné venovať pozornosť. Konkrétne ide o postoj, ktorý ESLP zaujal vo vzťahu k plynutiu času v prípadoch medzinárodných únosov detí ako aj postoj, ktorý zaujal pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa v prípadoch medzinárodných únosov detí.

Plynutie času zohráva v prípadoch medzinárodných rodičovských únosov detí dôležitú úlohu a ESLP ho primárne zdôrazňoval ako faktor negatívne pôsobiaci na vzťahy dieťaťa a rodiča²⁵, od ktorého bolo dieťa neoprávnene premiestnené. V predmetnom rozhodnutí však ESLP konštatoval, že v situáciách, kedy má byť rozhodnutie o nariadení návratu vykonané v istom čase od neoprávneného premiestnenia alebo zadržania dieťaťa, môže byť účinok haagskeho dohovoru o únosoch oslabený, pretože ide o nástroj procesnej a nie ľudsko-právnej povahy.²⁶

V tomto prípade bolo dieťa neoprávnene premiestnené na územie Švajčiarska dňa 24. júna 2005, žiadosť o návrat bola podaná otcom až 8. júna 2006²⁷, pretože sa až 21. mája 2006 dozvedel, že dieťa žije s matkou vo Švajčiarsku. Rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým bol nariadený návrat, a ktoré bolo predmetom skúmania ESLP bolo vydané dňa 16. augusta 2007. Sťažnosť matky a dieťaťa bola predložená ESLP dňa 26. septembra 2007, pričom predseda komory nariadil vláde v záujme strán a riadneho priebehu konania nevykonať návrat dieťaťa. Rozhodnutie komory ESLP bolo v predmetnej veci prijaté dňa 8. januára 2009 a následne dňa 31. marca 2009 bola vec postúpená veľkej komore ESLP, ktorá rozhodla dňa 6. júla 2010.

---

²³ Tamtiež, ods. 150.

²⁴ Tamtiež, ods. 151.

²⁵ K tomu pozri bližšie Rozsudok komory ESLP zo dňa 25. januára 2000 vo veci *Ignaccolo- Zenide v. Romania*, sťažnosť č. 31679/96.

²⁶ Rozsudok veľkej komory ESLP z 06. júla 2010 v prípade *Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko*, sťažnosť č. 41615/07, ods. 145.

²⁷ Teda lehota v zmysle článku 12 ods. 1 haagskeho dohovoru o únosoch bola zachovaná.

Z uvedenej chronológie teda vyplýva, že plynutie času, ktoré v predmetnom prípade znížilo účinnosť haagskeho dohovoru o únosoch bolo v značnej miere spôsobené dĺžkou konania pred ESLP, ktoré trvalo takmer tri roky. V predmetnom prípade vyvstáva otázka, či takéto posúdenie plynutia času bolo relevantné pri posudzovaní oprávnenosti zásahu v podobe rozhodnutia o návrat, ktorého výkon zatiaľ nebol nariadený, a či by nebolo vhodnejšie úvahy o tom, či jeho výkon je alebo nie je v záujme dieťaťa prenechať národným orgánom, ktoré sú zodpovedné za výkon tohto rozhodnutia a ktoré majú povinnosť preskúmať, či rozhodnutie o návrat môže byť vykonané bez porušenia práv dieťaťa a únoscu, tak ako to navrhovala švajčiarska vláda.²⁸ Vzhľadom k takémuto prístupu ESLP totiž nemožno vylúčiť, že plynutie času môže spôsobiť konvalidáciu protiprávneho stavu aj v prípade, ak sice žiadosť bola podaná v lehote podľa článku 12 ods. 1 haagskeho dohovoru, ale nerozhodlo sa o nej v určitom čase. Prijatie takéhoto výkladu by však viedlo k rozšíreniu výnimiek z povinnosti nariadiť návrat v zmysle haagskeho dohovoru, ktoré, ako konštatoval aj sám ESLP majú byť vykladané striktne a rodičov – únoscov mohlo nepriamo nabádať k obštrukciám v konaní o návrat.

V súvislosti s posúdením najlepšieho záujmu dieťaťa v konaní o návrat zaujal ESLP postoj založený na konštatovaní, že „z článku 8 vyplýva, že návrat dieťaťa nemá byť, v prípadoch, keď je haagsky dohovor o únosoch aplikovateľný, nariadený automaticky alebo mechanicky, a najlepší záujem dieťaťa musí byť posudzovaný v každom jednotlivom prípade a závisí od škály individuálnych okolností, konkrétne od veku a stupňa vyspelosti, prítomnosti alebo absencie rodičov, okolia a skúseností.²⁹ Pričom z procesného hľadiska má národný orgán konať na základe úplného preskúmania celkovej rodinnej situácie a faktorov materiálnej, emocionálnej, zdravotnej, psychologickej a pod. povahy.³⁰

Uvedené naznačuje, že ESLP vyžaduje preskúmanie najlepšieho záujmu dieťaťa v širšom kontexte, ako len pri posúdení, či nie sú dané okolnosti podľa článku 13 resp. 20 haagskeho dohovoru o únosoch, teda výnimky z povinnosti nariadiť návrat. Rozsah posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa a rozsah dokazovania, ktoré načrtáva predmetné rozhodnutie ESLP však v kontexte aplikácie haagskeho dohovoru o únosoch a nariadenia Brusel IIa môže spôsobiť vážne ťažkosti. Výsledkom takéhoto široko poňatého posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa v konkrétnom prípade by totiž logicky mohlo byť rozhodnutie o tom, ktorý štát je pre dieťa vhodnejší a nie rozhodnutie o tom, či návrat spôsobí alebo nespôsobí dieťaťu ujmu v zmysle článku 13 haagskeho dohovoru o únosoch, teda posúdenie,

---

²⁸ Rozsudok veľkej komory ESLP z 06. júla 2010 v prípade Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko, sťažnosť č. 41615/07, ods. 129.

²⁹ Tamtiež, ods. 138.

³⁰ Tamtiež, ods. 139.

ktoré je principiálne v rozpore s filozofiou haagskeho dohovoru o únosoch. Otázne je, či takýto prístup zo strany štátu, ktorý nemá v zmysle nariadenia Brusel IIa a haagskeho dohovoru o ochrane detí³¹ právomoc na konanie vo veciach rodičovských práv a povinností a v zmysle článku 19 haagskeho dohovoru o únosoch sa má zdržať rozhodovania vo veciach opatrovníckych práv, je vhodný.

Zároveň je dôležité zamyslieť sa, či dokazovanie v rozsahu, ktorý vyžaduje judikatúra ESĽP nevedie k neúmernému predĺžovaniu konania o návrat, ktoré ako konania s cudzím prvkom je závislé na úzkej spolupráci orgánov dotknutých štátov. Dotiahnutím tejto tézy ad absurdum vzniká otázka, či rozsiahle cezhraničné dokazovanie nemôže v konečnom dôsledku spôsobiť oslabenie účinku haagskeho dohovoru a kovalidáciu protiprávneho stavu jednostranne zaloežného únosom v dôsledku plynutia času.

4. ZÁVER

Haagsky dohovor predstavuje unikátny, pomerne rýchly prostriedok dosiahnutia nápravy protiprávneho stavu neoprávneného premiestnenia alebo zadržania dieťaťa s výraznými preventívnymi účinkami. Je však dohovorom procesnej povahy, pri aplikácii ktorého sú národné orgány povinné dostať záväzkom vyplývajúcim z iných medzinárodných, najmä ľudskoprávných nástrojov.

Cieľom príspevku bolo posúdiť, či ESĽP svojím výkladom dohovoru o ochrane ľudských práv neznižuje účinnosť haagskeho dohovoru o únosoch v prípadoch medzinárodných rodičovských únosov detí. Odpoveď na túto otázku je podľa môjho názoru "áno". Prístup, ktorý zvolil ESĽP vo veci Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko je spôsobilý oslabiť účinky haagskeho dohovoru o únosoch tým, že predpokladá vykonávanie rozsiahleho dokazovania národným orgánom v rámci konania o návrat a zvažovaním najlepšieho záujmu dieťaťa takým spôsobom, ktorý môže, ak ho národné orgány príjmu doslovne, vziať tomuto nástroju zmysel úplne. Zároveň toto rozhodnutie predstavuje pootvorenú pandorinu skrinku, pretože dáva návod rodičom - únoscom ako postupovať v prípade, ak sa chcú vyhnúť návratu dieťaťa. Podanie sťažnosti a následné konanie pred ESĽP by im mohlo poskytnúť dostatočný čas potrebný na to, aby sa stal návrat pre dieťa nevhodným z hľadiska jeho najlepšieho záujmu.

Pozitívom prípadu Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko však je, že upozorňuje na negatívne dôsledky plynutia času v prípadoch medzinárodných rodičovských únosov detí, čo možno podnietiť štáty k zefektívneniu konania o návrat.

---

³¹ Dohovor o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa (Haag, 19. októbra 1996, oznámenie č. 344/2002 Z.z.).

Bude zaujímavé sledovať, akým spôsobom sa s judikatúrou ESĽP národné orgány vysporiadajú vo svojej rozhodovacej činnosti a či sa predstava tvorcov haagskeho dohovoru o únosoch o rýchlym a dynamickom konaní nezmení na nekonečné konanie plné dokazovania, ktorého dôsledkom bude, že sa protiprávny stav založený únosom konvaliduje v dôsledku plynutia času. Otázne je, či si to v dobe narastajúceho počtu medzinárodných únosov detí môžeme dovoliť resp. či máme lepšiu alternatívu vo vzťahu k haagskemu dohovoru o únosoch detí.

Literature:

1. Rozhodnutie komory ESĽP o prípustnosti z 15 mája 2003 v prípade Susanne Paradis a iný v. Nemecko, sťažnosť č. 4783/03.
2. Rozsudok veľkej komory ESĽP z 06. júla 2010 v prípade Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko, sťažnosť č. 41615/07.
3. Rozhodnutie komory ESĽP o prípustnosti z 14. decembra 2005 v prípade Eskinazi a Chelouche v. Turecko, sťažnosť č. 14600/05.
4. Rozsudok komory ESĽP zo dňa 10. decembra 2002 vo veci Iglesias Gil a A.U.I. v. Španielsko, sťažnosť č. 566673/00.
5. Rozsudok komory ESĽP zo dňa 25. januára 2000 vo veci Ignaccolo- Zenide v. Romania, sťažnosť č. 31679/96.
6. Rozsudky a rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva - článok 8 "Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života," Bratislava: Informačná kancelária Rady Európy, 2002, ISBN 1335-21556.

Contact – email

Katarina.burdova@flaw.uniba.sk